

15. 1. 2024

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Jedovatá slova

„Obecně vzato není vědec v lepším postavení než například právník. Zatímco věda a právo nám mohou pomoci předpovědět pravděpodobné důsledky našeho jednání, ani jedno z nich nám nemůže říci, jak máme jednat morálně.“

14. dalajlama, *Etika pro nové milénium*, 1999[1]

Úvodem[2]

„*Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny*“, praví Listina základních práv a svobod.[3] Podobně činí právo mezinárodní včetně primárního práva EU. Každá lidská bytost si může myšlenkově svobodně utvářet **vlastní mínění** o čemkoli nebo o komkoli čili zastávat vlastní názor a **hlásat** jej. Vyjadřovat jej slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem. Anebo nemusíme mít názor takřkajíc „na vše“. Mnohdy bývá lépe, jestliže zůstaneme myšlenkově zdrženliví, nežli ukvapení. „*Dvakrát měř, jednou řež.*“

V jádru stojí **základní lidská svoboda myšlení a svědomí** (vedle náboženského vyznání). Svědomí v našem nitru ovšem může zavelet, abychom nemlčeli tam, kde je radno veřejně promluvit. Máme-li co lidem věcně říci anebo jestliže nastal důvod k ohrazení se, k obraně či k zastání se osočeného bližního.

Ruku v ruce se s tím druží **právo svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace** bez ohledu na hranice státu. Politické právo se týká rozšiřování jakýchkoli idejí, včetně idejí politických, a informací všeho druhu.

Mezinárodněprávně jsou politická práva výslovně spojena s **povinností a odpovědností** (náležitým uplatňováním). Podobně to dovodíme výkladem české Listiny základních práv a svobod. Důvod spočívá v tom, že ani subjektivní veřejná práva politická, působící v poměru k orgánům veřejné moci, nejsou nijak zbytnělá, třeba sobeckým, vytržením z právního kontextu všech práv a veřejných blah, která se potenciálně **střetávají**. Uvažovat proto o jejich sounáležitosti s povinností a odpovědností je věcí **rozumného uspořádání** veškerých právních poměrů, které je ovládáno právním citem pro spravedlnost. Ta zde doznává právní podobu **přiměřenosti**, zejména ve smyslu **rovnovážnosti**.

Výkon práva na svobodu projevu podle evropské *Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*, (sděl. č. [209/1992](#) Sb.), spravované Radou Evropy, tj. mimo EU, výslovně zahrnuje i **povinnost a odpovědnost** v nezbytném zájmu taxativně vyjmenovaných **veřejných blah**.[\[4\]](#)

Podobně o „zvláštní povinnosti a odpovědnosti“ při výkonu svobody projevu pojednává pozdější a zároveň univerzální *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*, vyhl. č. [120/1976](#) Sb.[\[5\]](#)

Meze svobody projevu a práva vyhledávat a šířit informace jsou u nás výslovně ústavně omezitelné. Ovšem jen zákonem a zároveň při dbání ústavní nepřípustnosti cenzury. Přípustná jsou jen taková legální opatření, která jsou nezbytná v demokratické společnosti, jež se zrovna vyznačuje názorovou pluralitou. A to právně objektivně nezbytná v pěti taxativně vymezených případech: pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.[\[6\]](#)

Jednotlivá zákonná omezení politické svobody nalezneme zejména v deliktním právu veřejném, co se

týče zákonných vymezení některých přestupků, přečinů nebo zločinů, a to obzvláště tzv. verbálních. Například u legálního vymezení přestupku proti občanskému soužití či trestných činů pomluvy, šíření poplašné zprávy, hanobení národa, rasy, etnické či jiné skupiny anebo podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv. Příkladem slouží zákaz hrubých urážek.

Patří sem ovšem i zákonem vymezené civilní delikty zejména na přirozených právech člověka spjatých s osobností. Například na právu na důstojnost, právu na čest nebo právu na vážnost včetně veřejné vážnosti. Příkladem slouží veřejné znevažování bližního, jeho projevu nebo činnosti, vybočující z pojmových znaků oprávněné kritiky, tzn. z věcně podloženého a zároveň právně přiměřeného hodnotícího úsudku.

S ústavně dovoleným zákonným omezením výkonu svobody projevu nepřímou souvisí zákaz vznikání a vyvíjení činnosti takových politických stran a politických hnutí, jejichž program nebo činnost ohrožují mravnost, veřejný pořádek nebo práva a svobodu občanů.[7]

Zneužití politického práva vyjadřovat své názory nebo práva rozšiřovat ideje a informace

Na zřeteli máme takové **hodnotící úsudky**, mající podobu subjektivních názorů, mínění apod., jejichž veřejným vyjádřením, například mluveným slovem či písmem prostřednictvím platformy online, dojde k naplnění **zákonem vymezené skutkové podstaty některého právního deliktu**. Jednalo by se o soukromoprávní nebo veřejnoprávní delikty ze zákona. Ústavní základ deliktního práva spočívá v **ústavně chráněné hodnotě svrchovanosti zákona**, jež odpovídá zastupitelské demokracii. [8] Co je nezákonné „offline“, je nezákonné též „online“. Způsob provedení protiprávního činu či použité prostředky obecně vzato nehrají roli.

Legitimní cíl spočívá v **předvídatelnosti** toho, co je **právním deliktem**. Tedy i v hodnotě, veřejném blahu, **právního bezpečí**, vylučujícího soudcovskou či úřednickou svévoli.

Příkladem soukromoprávního deliktu slouží delikt na **přirozeném osobnostním právu člověka**, na **statusovém právu právnické osoby na pověst** (dobré jméno) anebo **delikt nekalé soutěže** aj. Uváděné delikty jsou vymezeny občanským zákoníkem. Veřejnoprávní delikty doznávají právní povahu přestupků, přečinů nebo zločinů, které jsou rovněž vymezeny zákonem; například trestním zákoníkem. **Příkladem** slouží přestupek proti občanskému soužití,[9] například ublížením na cti zesměšněním nebo jiným způsobem hrubé urážky, anebo trestný čin pomluvy.[10]

V právu EU a v českém právu v této souvislosti mluvíme o **zneužití** například hostingových služeb prostřednictvím platformy online, a to šířením **zakázaného obsahu**. Souvisí to s předpisy o digitálních službách nebo o službách pro sdílení obsahu online chráněného právem autorským či právy souvisejícími s právem autorským. Do jisté míry též s předpisy o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání nebo o službách platformy pro sdílení videonahrávek.

V některých případech ale může jít o čin, který má „jen“ **povahu** deliktu ze zákona, aniž by ale přesně splňoval jeho zákonné znaky. Jednotlivé zákony členských států EU se totiž mohou lišit. Co může být trestné v jedné zemi, nemusí být v jiném členském státu vůbec právně deliktní.[11]

Příkladem slouží rouhání. Jiným **příkladem** by mohly být tzv. urážky majestátu.

Zneužití svobody projevu lze šířením „jedovatých slov“ či jinak **zformovaných špatných myšlenek**. Niterné jádro spočívá ve **špatném**, zlém, **myšlení**, které mívá osobnostní a morálně-charakterové příčiny a pohnutky, jež pudí k vnějšmu projevení.

Jedovaté myšlenky a jedovatá slova či jiné projevy

Rozumíme tím vším **veřejná** názorová vyjádření či rozšiřování idejí a informací i cizího původu. Zejména se jedná o **hodnotící úsudky** o někom nebo o něčem včetně politické kritiky.

Položme si otázku. Mohou být osobní hodnotící úsudky, projevené navenek, které se již pojmově vyznačují subjektivismem, vůbec právně deliktní?

Ano, mohou. Právních příkladů máme u nás a v právně srovnatelných zemích hodně. Stačí nahlédnout do předpisů deliktního práva. Důvod protiprávnosti spočívá ve veřejně vyjádřeném **obsahu** a **účelu**, který se protíví **obecně uznaným zásadám spravedlnosti a práva**, konkrétně zejména **zásadám lidskosti** nebo **slušnosti**. Na jejich dbání hodnotově spočívá obecný zájem. Mezi **obecně sdílené hodnoty lidství**, ze kterých ve své preambuli vychází Listina základních práv a svobod, patří též „neškodit bližnímu“, a to ani pomlouváním či urážením.

Půjde zejména o takové hodnotící úsudky, jejichž obsah a účel je **právně objektivně** urážející, například nadávající, zle nakládající nebo výhruzně zle nakládající či v posměch vydávající, pomlouvačný, kupříkladu v opovržení vydávající nebo v obecném mínění snižující, nactiutrhavý, hanobící (i nezavdanou výčitkou trestního stíhání nebo trestu), krivě obviňující či krivě vypovídající (krivopřísežný), záštiplný, osočující, zlehčující či jinak snižující veřejnou nebo jinou, kupříkladu pracovní či rodinnou, vážnost dotčeného konkrétního člověka, popř. zákonem druhově vymezené dotčené skupiny lidí.

Patří sem též vydávání bližního nebo skupiny lidí ve veřejné opovržení nebo jiné snížení jejich vážnosti v obecném mínění pomocí hanlivého, ostouzejícího nebo zlehčujícího „nálepkování“ na úkor jejich práva na důstojnost.

Takovéto hodnotící úsudky, ač by byly založeny na pravdivém věcném, skutkovém, základu, například na něčích skutečně špatných vlastnostech nebo činech, v praxi obvykle právně neobstojí z důvodu **právní nepřiměřenosti**. Mnohdy totiž **vybočují** z oprávněné kritiky do **kritiky bezprávné**, například puzeny zlomyslností, záští nebo hněvem či touhou po odplatě anebo mstě.

Kupříkladu veřejnou debatu o věcech veřejného zájmu lze vést slušně a věcně i přiměřeně významu veřejné záležitosti. Nikoli bezprávně. Vždyť i používání satiry v politice včetně karikatur má své umělecké (a nepřímé i právní) znaky. Základ spočívá v **mravním** (a právním) **příkazu neublížovat jinému**. Právní hranici mezi satirou a ublížením na cti či zásahem do lidské důstojnosti, například posměšným zkomolením jména, podle okolností případu rozpoznáváme spíše „jemným“ **právním citem**, nežli jinak. V podstatě však **metodicky** půjde o případ **právní poměrnosti**. Významným hlediskem slouží, zda satira sleduje legitimní cíl, jakož i to, zda zvoleným způsobem byl dotčený člověk zasažen nad rámec přivolení běžných (či zvláštních politických apod.) potíží, které bývají spojeny s jeho stavem a které lze právně objektivně snášet a rozumně očekávat právě s ohledem na určité postavení. A to právě z **právně objektivního hlediska**, protože každý jedinec může mít patřičný práh u sebe nastaven jinak.

Šířený obsah, kupříkladu ideové prohlášení o směřování, může být **právně objektivně způsobilý rozněcovat nenávisť nebo nesnášenlivost**, a tím být na **překážku založení právnické osoby** za takovým účelem.[\[12\]](#)

Podstatné je, že u každého trestného činu zásadně musí být vždy **úmysl vyvolat určitý nezákonný následek**. Významné ovšem je, o jaký, **typově nezákonný**, nepříznivý následek se má kdy definičně jednat a o jaký nikoli.

Nalezneme kupříkladu **právní rozdíl** od deliktního pojetí v USA, které staví na nutném podstatném znaku, který spočívá v deliktní **přítomnosti pravděpodobnosti vyvolání bezprostřední hrozby**

škodlivého následku typu násilí. Například v pravděpodobnosti vyvolání bezprostřední hrozby rabování nebo masového pronásledování (pogromu) skupiny lidí apod. Pouhé hodnotící, například „jen“ schvalující, úsudky bez vyvolání zvláštního, typového, nepříznivého následku, byť by byli jakkoli obsahově odpudivé, tam trestněprávně nestačí.[13] Právně politický důvod odlišného cizozemského pojetí spočívá právě v ústavně nadřazené ochraně svobody projevu včetně ochrany projevu podle obecného mínění odpudivého.

V Česku a právně srovnatelných, zejména evropských, zemích však mohou být **odpudivé projevy** podle okolností případu a zejména podle právní kvalifikace skutku na základě deliktního práva, ač by byly svobodně vyjádřené, **právně objektivně způsobilé urážet obyčejné lidské citění**, odlišující dobré od zlého. Mohou být také projevem **bezohlednosti až krutosti**. Následek činů může dokonce, nikoli však deliktně právně nezbytně, spočívat dokonce v přivození **nemajetkové újmy** na absolutním přirozeném lidském právu spjatém s osobností člověka. Kupříklad ve způsobení **emoční bolesti** či **duševních útrap** apod.

Pohnutka činu může spočívat v nenávisti anebo „jen“ ve vlastní nízké emoční inteligenci neboli v neschopnosti ovládnutí svých nelibých pocitů. Pohnutkou může být i **nezvládnutá touha ublížit** či **ničit** vše dobré anebo jiná **zvlášť zavrženíhodná pohnutka**. [14] Přivozené trápení na duši však může být horší a vydatnější nežli dobře se hojící zlomenina nohy.

Zásadně jsou takové názorové projevy souběžně též **morálně špatné** (morálně nesprávné). A to i z hlediska, potenciálně ovšem proměnlivé, například hrubnoucí, **veřejné morálky** v místě a čase, jak je vnímána podstatnou částí slušné společnosti. Nikoli podsvětím. Ale ani podivínů nebo lidmi trpícími duševní poruchou nebo poruchou chování.

Patří sem též některá subjektivní mínění hodnotícího rázu, jimiž jejich původce vyjadřuje **vlastní názory**, které jsou schvalující, sympatizující, popírající, zpochybňující, snažně ospravedlňující, ale i propagační či klamavé, uvádějící v omyl nebo něčí omyl využívající. Musí ovšem jít o vyjádření takových subjektivních mínění, jež jsou coby **nezákonné projevy** vymezeny zákonem. Týká se to například **trestných činů proti lidskosti, proti míru a válečných trestných činů**. [15] Zejména v podobě **tzv. verbálních útoků**.

Jedovatá slova a podobné projevy však z různých důvodů nemusí být nutně nezákonné. Nemusí se vůbec jednat o právní delikty (delikty ze zákona), ale „jen“ o **delikty morální** či o **delikty sledující jiný společenský řád**; kupř. náboženský. Přesto se takové delikty mnohdy vyznačují **odpudivostí přičítící se obyčejnému lidskému citění**.

Spadají sem i **delikty „jen“ politické** jako je například závažné odchylení se od určité ideově-politické linie nebo od stranické či státní propagandy. **Politické delikty ale nelze vztahovat obecně na běžnou veřejnost**. Uvažovat o nich lze **pouze** v rámci politického řádu, který vymezuje i „politické osoby“. Tzn. v případě **porušení politických** (a někdy i právních) **povinností** toho, kdo politickou povinnost na sebe o své vůli přijal.

Typicky v případě člena politické strany nebo politického hnutí, který by porušil svou politickou povinnost hlásat či prosazovat určitou, nikoli snad „jakoukoli“, stranicko-politickou linii v politickém životě či jinak politicky jednat. Postih by odpovídal **stanovám** příslušné politické korporace, patřící mezi civilní korporace. Ze stanov by musela vyplývat i určitá **politická povinnost**, například povinnost dbát programového prohlášení. Ta by se **souběžně** stala **obsahem členského závazku v soukromoprávním smyslu**, tj. stala by se též právní povinností obligační.

Jiný škodlivý obsah než nezákonný

V řadě případů rozumně předpokládáme **obyčejné lidské dorozumění podstatné části slušné společnosti** (nikoli podsvětí) o tom, že určitý šířený obsah je věcně vzato **společensky škodlivý** (nebezpečný) bez ohledu na to, že je v místě a čase legální.

„Škodlivostí“ tu rozumíme právně významnou a zároveň **závažnou morální špatnost**. Hlediskem bývá stav **veřejné morálky**, z jehož právně objektivní podstaty a smyslu však nelze vyjmát **pravé lidství**, jež je všeobecné a nadčasové. Na toto hledisko nesmíme zapomínat, protože jistého stavu veřejné morálky lze dosáhnout i manipulací s veřejným míněním či dlouhodobou státní propagandou, indoktrinací nevyspělých žáků nebo studentů, apod.

Hovoříme tu o závažné **morální špatnosti** (morální nesprávnosti) obsahu pohledem **veřejné morálky, mravnosti** nebo **dobrých mravů** či **slušnosti**. Například o veřejné nestoudnosti či hanebnosti bez morálních zábran. I kdyby snad byla povrchně zastřena „právní vychytralostí“.

Roli sehrávají nejen právně ochranné požadavky dávající **rozumný společenský smysl** či **obecně sdílená životní zkušenost**, ale zejména neochvějně **vycitování vlastního svědomí**. Roli sehrávají též **národní, kulturní nebo náboženské zvyklosti** apod. včetně vzájemného respektování jinakostí, prostého fanatismu až ubližování na cti nebo vážnosti, zdraví či životu nebo na majetku.

Uvedme si **příklady** jiného, nežli nezákonného, škodlivého obsahu, který by mohl být **právně objektivně způsobilý přivodit závažně nepříznivé důsledky** konečným příjemcům služeb z řad široké veřejnosti, popř. z řad zvláštních skupin lidí (zvláštní veřejnosti). Anebo by mohl být způsobilý přivodit závažně nepříznivé důsledky pro některé **obecné blaho**. Stranou necháváme ty právní případy, které jsou upraveny zákonnými deliktními režimy.

Kupříkladu by se jednalo o cílená **podněcování či popuzování k sebepoškození** na duševním nebo tělesném zdraví, aniž by se trestněprávně jednalo o účast na něčí sebevraždě^[16] či o podněcování k trestnému činu.^[17] Anebo by mohlo jít o **nabádání k závažně nezdravému stravování či k omezování příjmu potravy** mimo rozumný rámec léčebného půstu, běžné očisty organismu či dietní výživy.

Dále můžeme mluvit o obsahu, který pro zábavu zobrazuje nezletilé (ovšem i zletilé) lidi v **nebezpečných situacích s nabádáním k napodobování** (např. *selfie-related injuries and deaths*). Anebo o obchodně či jinak cíleném **vyvolávání rozličných sklonů až závislostí** včetně závislosti na internetu samém, závislosti na sledování pornografických videonahrávek odvádějící od skutečného pohlavního života apod. Takové **objektivně špatné**, člověku neprospívající obsahy, které by byly kdykoli a odkudkoli dostupné online, by sice mohly být v souladu se soukromými obchodními modely poskytovatelů služeb a jejich obchodními podmínkami, jakož i ve shodě se zákony, avšak mohly by být **objektivně nebezpečné** pro všestranně zdravý vývin, plnohodnotný život, duševní nebo tělesné zdraví či dokonce až pro život konečných příjemců služeb. Obzvláště z řad nezletilých dětí podléhajících citovému, mravnímu a rozumového vývoji, a proto snáze manipulovatelným.

Příkladem slouží **patologické hráčství** též internetových her. Právě z tohoto **věcného důvodu** by byly určité internetové stránky morálně hodnoceny jako **objektivně špatné**. Aniž by ovšem byly veřejnoprávním zákonem zakázané nebo soukromoprávně deliktně postižitelné. Mohlo by se dokonce jednat i o činnosti zvláště veřejnoprávně povolené či jen slabě veřejnoprávně upravené, leč i přesto objektivně společensky škodlivé. Stačí si připomenout **svádění** k nadměrnému pití alkoholických nápojů, spadajících mezi návykové látky, nebo podporování v tom,^[18] anebo **napadání náboženského citění** či jevy proti **obyčejnému lidskému studu**. Ostatně samo reklamní právo kráčí ruku v ruce s právní ochranou spotřebitele, což se týká i obchodních sdělení po internetu.

Závažně nepříznivé důsledky se nemusí dotýkat jen lidí jistých vlastností a jejich skupin, ale mohou

mít **všeobecný ráz** s dopadem na širokou veřejnost spočívající v závažně nepříznivém dotčení **obecného blaha**, jako je veřejné zdraví aj.

Jiným příkladem, vedle **obsahů nepříznivě cílících na zdraví nebo život**, by mohl sloužit obsah **propagující zahálčivý nebo nemravný život** nebo další **propagační obsahy s neblahým vlivem** na konečné příjemce služeb z řad veřejnosti. Zvláště s vlivem na nezletilé děti,^[19] ale i jinak slabší lidi například staršího věku nebo nemocné. Opět, aniž by se jednalo o zákonem zakázaný nebo omezeně šířený obsah, např. o zákonem regulovaná obchodní sdělení. Poskytovatelé nebo uživatelé služeb informační společnosti by přitom mohli navíc **zneužívat zvláštní důvěru**, kterou by k nim měly některé zranitelné skupiny osob z řad konečných příjemců služeb anebo jejich **nezkušenost**.

Mezi jinou škodlivost, než zákonnou zakázanost spadá též **veřejné schvalování přestupku**, například přestupku proti občanskému soužití ublížením na cti, anebo **veřejné schvalování přečinu**, kupříkladu přečinu pomluvy. Trestné, a tudíž zákonem zakázané, je totiž pouze schvalování zločinu. Nikoli „jen“ přečinu nebo přestupku.

Závěr

I přes projevy obecného zhrubnutí a některé zjevné potřeštěnosti, existuje v členských státech EU a EHP ohledně nezákonného obsahu zásadní společenské dorozumění. Tím není vyloučena revize trestních politik se zřetelem na druhy trestů a jejich sazby.

Výjimka se týká trestnosti zejména **rouhání se Bohu**.^[20] Zrovna v tomto případě se významově jedná o zásadní věc. Dotýká se totiž samé podstaty a smyslu bytí v přirozeném světě, přirozené odpovědnosti a postavení člověka. Člověk není „pánem“ lidmi neovladatelných přírodních sil vyvolávajících tlak.

Potíže včetně právních rizik se týkají tzv. **jiného škodlivého obsahu**, než nezákonného, který je obsahem „jen“ **obchodních podmínek** určitých služeb informační společnosti. Smlouvy, o jejichž obsah se jedná, však bývají se spotřebiteli či jinými zákazníky běžně uzavírány adhezním způsobem typu „bereš, nebo nic“. Riziko se vztahuje hlavně na eventuální případy **přímého či nepřímého vlivu orgánů veřejné moci**, zejména Komise EU ale i českých ministerstev, na obsah a zejména plnění soukromoprávních obchodních podmínek. Obzvláště tehdy, jestliže by takový vliv sledoval stranicko-politické či podobné ideově-politické cíle **na úkor hodnoty názorové plurality** ústavně zásadní **občanské společnosti**. Představit si lze kupříkladu státní nebo mezinárodní **zneužití ochrany veřejného zdraví** k excesivnímu omezení svobody projevu nebo práva vyhledávat informace. Anebo k nezákonnému nakládání s osobními údaji, které samy požívají ústavní ochrany.^[21] Některé přinejmenším náznaky neústavnosti zůstávají ve veřejné paměti z nedávné doby virové pandemie. Skutečnost, že k protiprávnosti mohlo dojít ze strany orgánů veřejné moci „pouze“ nepřímo, skrze jimi použité poskytovatele hostingových služeb, na věci nic nemění. Deliktně právně je totiž bez významu, zda stát nebo mezinárodní organizace ke svému protiprávnímu činu použije jinou (i soukromou) osobu jako svého **pomocníka**, anebo jedná přímo svým orgánem.

V právní (ovšem i politické) praxi nezbyvá nežli **věcně rozlišovat**, oč se ve skutečnosti vůbec jedná. Pokud bychom toho nebyli schopni, sami bychom si přivolávali nebezpečí nedorozumění.

O nebezpečnosti „jedovatých slov“ v obecné rovině v zásadě panuje shoda. Vyjma neshody na nebezpečnosti **rouhání**, protože její podstata je spojena s **metafyzickým prvkem**, který je pro některé lidi nepochopitelný či je předmětem jejich rozumových pochybností.

Otevřenou otázkou zůstává posouvající se **hranice zranitelnosti**, zejména emoční rozladěnosti až

emoční bolesti, do níž patří například i klimatický žal. Souvisí to však s mimoprávním tématem míry **psychické odolnosti** některých lidí.

Právně vzato se můžeme jen dovolávat „běžnosti“ včetně používání **právně objektivizačního hlediska**, které spočívá v **právní smyšlence člověka běžných pocitů** (vedle běžného rozumu), který není „strojem“, ale ani „sněhovou vločkou“. Od toho lze odvíjet úsudek, co ještě lze po komkoli v daném postavení spravedlivě požadovat, aby snášel.

Urážky sem však nepatří. Jedná se o činnost protiprávní až kriminální.

Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.

Autor je profesorem občanského práva a vedoucím Katedry soukromého práva a civilního procesu a Centra práva duševního vlastnictví Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, advokátem a mezinárodním rozhodcem.

---

[1] Jeho Svatost dalajlama: Etika pro nové milénium. Praha: Pragma 2000, s. 19 – 20. Překlad Nevřelové.

[2] Autor tematicky navazuje zejména na své příspěvky na epravu: Internetový arbitr, 25. 2. 2022, >>> [zde](#), Svoboda myšlení a myšlenka v právním smyslu, 16. 6. 2022, >>> [zde](#), Dezinformace jako právní problém, 12. 7. 2022, >>> [zde](#), Nekalá soutěž zlehčováním konkurence pravdivými nebo nepravdivými skutkovými tvrzeními, 21. 9. 2022, >>> [zde](#), Skutková tvrzení nebo hodnotící úsudky, 1. 3. 2023, >>> [zde](#), [vše cit. 5. 1. 2024].

[3] Čl. 17 odst. 1.

[4] Čl. 10 odst. 2. Jedná se o v demokratické společnosti nezbytný zájem ochrany národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

Pokud jde o omezení v nezbytné zájmu morálky, srov. též ratifikovanou a vyhlášenou Mezinárodní úmluvu o potlačování obchodu necudnými publikacemi a jich rozšiřování, vyhl. pod č. 96/1927 Sb. z. a n. Cit. úmluva vede signatářské státy k trestnímu postihu určitých společensky škodlivých činů. Též viz starší Mezinárodní úmluvu ze dne 4. května 1910 o tom, kterak potírati rozšiřování necudných publikací, vyhl. pod č. 113/1912 ř. z. Přístup Československa byl vyhlášen pod č. 184/1922 Sb. z. a n.

[5] Čl. 19 odst. 3 písm. a) a b). Omezení výkonu svobody projevu jsou podle tohoto paktu užší, nežli podle evropské lidskoprávní úmluvy. Jedná se jen o respektování práv nebo pověsti jiných, ochranu

národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku, veřejného zdraví či morálky.

Též srov. mezinárodní úmluvy cit. v pozn. výše.

[6] Viz čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, též ve spojení se zákazem cenzury podle čl. 17 odst. 3.

[7] § 4 písm. d) zákona č. [424/1991](#) Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů.

[8] Srov. preambuli Listiny základních práv a svobod.

[9] § 7 zákona č. [251/2016](#) Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

[10] § 184 tr. z.

[11] Neznamená to však, že takový čin by byl zároveň morálně či jinak, například nábožensky, správný. Odvisí to od pojetí potenciálně proměnlivé trestní politiky jednotlivých států.

[12] § 145 odst. 1 písm. b) o. z.

[13] Srov. případy z USA, známé jako *Brandenburg v. Ohio* z roku 1969 nebo *Hess v. Indiana* z roku 1973, resp. též *Pacifica v. FCC* z roku 1978 nebo *Hustler Magazine v. Falwell* z roku 1988. Informativně s odkazy na soudní rozhodnutí viz Spurný, S.: O obtížném hledání hranice mezi svobodou slova a trestným projevem. *Sýr zdarma*, 12. 12. 2023, >>> [zde](#), *Lid versus Larry Flint* aneb o nenávistných projevech, *ibid.*, 26. 9. 2023, >>> [zde](#), [obojí cit. 2. 1. 2024].

Přínejmenším diskutabilní je však to, že podle naznačeného cizozemského pojetí není nenávistná či jiná zlovolná, zvláště zavrženíhodná, pohnutka brána za zneužití ústavně chráněné svobody projevu. Naopak, i takové hnutí myslí jednotlivce, byť odpudivé, má v tomto pojetí přispívat k výměně názorů a hledání či zjišťování pravdy. Právní ochrana zájmu kupříkladu zneuctěné oběti je však podstatnou měrou krácena ve prospěch svobodné vůle jiného.

Odpudivost činu podobně jako například krutost jsou právně objektivními pojmy, které podléhají logickému úsudku na základě zhodnocení důkazů, a to i pomoci obyčejného lidského citění, které u nás rovněž patří mezi právní pojmy. Různá právně objektivizační hlediska pak racionálně slouží k vyloučení svévole podle něčí subjektivní libosti.

V našem právním prostředí srov. např. československý zákon č. 108/1933 Sb. z. a n., o ochraně cti.

Zejména z první části československé doby nesvobody z let 1948 až 1989 máme ve veřejné paměti uloženy velmi špatné zkušenosti se státem podporovanými projevy třídní nenávisti. Promítly se i do třídního výkladu práva. Vzpomínám na trestní případy ještě z roku 1986, kdy předsedkyně jednoho velkého okresního soudu politicky napomenula soudce, že měl použít třídní výklad trestního práva.

Třídní nenávist patřila mezi státem podporované až chráněné hodnoty. Vedle ní hrála podstatnou roli

těž náboženská nenávist, ideově podložená „vědeckým ateismem“. Třídní a náboženská nenávist patřila mezi hodnotové pilíře lidově-demokratického státu československého, později státu socialistického. Do značné míry byly obě zmíněné nenávisti státem snoubeny s třetí nenávistí, a to s politickou nenávistí ke stoupencům a hlasatelům odlišných politických názorů včetně vlastních odpadlíků. Nenávistnými projevy, například vůči „vesnickým boháčům“, což byl právní pojem, býval dotčen celý rodinný okruh, který býval společensky (i právně) znevýhodněn či jinak postižen.

[14] Srov. výslovně u pohnutky ke způsobení nemajetkové újmy podle § 2971 o. z.

[15] Srov. např. trestný čin založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle § 403 tr. z. nebo trestný čin projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka podle § 404 tr. z. či trestný čin popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. z.

[16] Srov. trestný čin účasti na sebevraždě podle § 144 tr. z.

[17] Srov. trestný čin podněcování k trestnému činu podle § 364 tr. z.

[18] V případě alkoholu se nejedná o trestný čin šíření toxikomanie podle § 287 tr. z.

[19] Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí (zák. č. [359/1999](#) Sb.) platí, že sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti, které, krom jiného, „vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky podle zákona upravujícího přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;“ [§ 6 písm. c)].

Dále srov. ratifikovanou a vyhlášenou Mezinárodní úmluvu o potlačování obchodu necudnými publikacemi a jich rozšiřování, vyhl. pod č. 96/1927 Sb. z. a n. Cit. úmluva vede signatářské státy k trestnímu postihu určitých společensky škodlivých činů. Též viz starší Mezinárodní úmluva ze dne 4. května 1910 o tom, kterak potírati rozšiřování necudných publikací, vyhl. pod č. 113/1912 ř. z. Přístup Československa byl vyhlášen pod č. 184/1922 Sb. z. a n. Též viz Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie, sděl. č. [74/2013](#) Sb. m. s.

Dále srov. zákaz poskytnutí filmové pobídky ze Státního fondu kinematografie na výrobu audiovizuálního díla, které by bylo pornografické povahy, schvalovalo násilí nebo otevřeně uráželo lidskou důstojnost [§ 42 odst. 1 písm. c) bod 3. zákona o audiovizi č. [496/2012](#) Sb.]. Stejným dílům nelze udělit koprodukční statut (§ 53 odst. 2 cit. zák.).

[20] Trestnost zločinu rušení náboženství, zahrnujícího i skutek rouhání se Bohu, byla v Československu zrušena „bojovým svazkem“ komunistů, „bojových bezbožníků“, z ideově-politických a světónázorových důvodů roku 1950; viz § 122 písm. a) dříve platného zákona trestního o zločinech, přečinech a přestupcích (zák. č. 117/1852 ř. z.).

[21] Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 11. 2023, sp. zn. 8 Ao 7/2022; srov. Sudolská, D.: NSS: Kontroly aplikací „čTečka“ byly v rozporu se zákonem. Advokátní deník, 7. 12. 2023, >>> [zde](#), [cit. 5. 1. 2024].

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)